

Література

1. *Академічні свободи, університетська автономія та освіта для сталого розвитку. Мовою документів.* — Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2009. — 288 с.
2. *Дмитренко Г. А. Стратегический менеджмент в системе образования : учеб. пособ. / Г. А. Дмитренко.* — К. : МАУП, 1999. — 174 с.
3. *Николаєвський В. М. Соціологічна освіта в Україні: критерії та освітні стратегії досягнення якості / В. М. Николаєвський.* — Режим доступу: http://www.sociology.kharkov.ua/docs/chten_01/nick.doc.
4. *Модернізація системи вищої освіти: соціальна цінність і вартість для України / сер. «Модернізація вищої освіти: світоглядно-педагогічні проблеми».* — К., 2007. — 257 с.
5. *Проблеми якості вищої освіти / сер. «Модернізація вищої освіти: світоглядно-педагогічні проблеми».* — К. : Пед. думка, 2007. — 231 с.

Реалізація компетентнісної парадигми та формування професійної мобільності фахівця у ВНЗ

Олександр Черевко,

доктор технічних наук, професор, ректор,
Харківський державний університет харчування і торгівлі

Для успішного розвитку України визначальне значення мають якість та конкурентоздатність професійної освіти. Революційна зміна технологій, які спираються на високий рівень інтелектуальних ресурсів, і пов'язана з цим геополітична конкуренція провідних країн світу стають найважливішими факторами, що визначають не тільки економіку, але й політику XXI століття.

Наприкінці 80 та початку 90-х років XX століття відбулося певне зниження якості й конкурентоздатності освітнього й дослідницького процесів у вищій школі України. Це призвело до зниження авторитету та якості української освітньої системи, надлишку на ринку праці незатребуваних дипломованих фахівців. У той же час якість освіти є ключовим

питанням, що розглядається в рамках Болонського процесу. У Болонській декларації вона трактується як сукупність компетенцій, що дозволяють встановлювати збалансованість між попитом і пропозицією кваліфікованих кадрів на ринку праці. Таким чином, в системі вітчизняної освіти повинен відбуватися перехід від кваліфікаційної моделі до компетентнісної моделі фахівця. Остання менш жорстко прив'язана до конкретного об'єкта і предмета праці, що забезпечує мобільність випускників.

Інформаційне суспільство орієнтує студентів на розвиток конкурентоздатних якостей, необхідних випускнику для успішного функціонування на ринку праці. Це призводить до суттєвої зміни освітніх технологій як на світовому

рівні, так і на рівні окремих країн та регіонів. Сьогодні потрібні фахівці нового типу, які окрім високих професійних якостей володіють здатністю до управлінської і підприємницької діяльності, встановлення ділових контактів, високим інтелектом і рівнем культури, схильністю до індивідуальної творчості та уміння жити і працювати в новому інформаційному світі, в глобальній інформаційній мережі. При цьому найважливішим стратегічним завданням професійної освіти в епоху інформаційного суспільства є перехід від парадигми викладання (передачі інформації) до парадигми навчання (передачі компетенцій).

Компетенція являє собою відкриту систему процедурних, ціннісно-змістових та декларативних знань, яка включає компоненти, що взаємодіють між собою (пов'язані з пізнанням, особистісні, соціальні), які активізують та збагачуються в діяльності, в міру виникнення реальних життєвоважливих проблем, з якими стикається носій компетенцій.

У загальноєвропейському проекті TUNING наводиться рекомендація Єврокомісії щодо восьми ключових компетенцій, якими повинен оволодіти кожен європеєць: у галузі рідної мови; у галузі іноземної мови; фундаментально-математична, природнича і технічна; комп'ютерна; навчальна; соціальна (між-особистісна, громадянська); підприємницька, економічна; культурна. Представлені компетенції становлять професійну кваліфікацію випускників, і саме здатність надати студентам можливість оволодіти даними компетенціями становить імідж та конкурентні переваги вищих навчальних закладів.

Тому модернізація сучасної освітньої системи України, яка наближається до стану активного та повноправного члена європейського освітнього простору, має не тільки йти шляхом оптимального розвитку суто професійних якостей спеціалістів, а й враховувати необхідність набуття ними у процесі навчання навичок інтернаціонального професійного спілкування.

Тобто професійну підготовку спеціалістів слід розглядати як систему, до якої входять професійні уміння у відповідності до функціональних обов'язків майбутніх фахівців щодо їх посад та вимог з врахуванням зростання потреб роботодавців.

Якісна підготовка сучасного фахівця обумовлює необхідність використання таких методів навчання, які викликають у студентів інтерес до професійно-спрямованих дисциплін, а також використовувати обмін професійним досвідом, пов'язаним з майбутньою спеціальністю; зацікавленість у спеціалізації і впровадженні нових технологій навчання.

Відбувається скорочення традиційних форм, розрахованих на прямий контакт викладача, що транслює знання, зі студентами, що сприймають ці знання. Такі форми (лекції, семінари) залишаються головними тільки на етапі ознайомлення з матеріалом, а на подальшому етапі його освоєння першість займають активні методи. Зокрема, «процедурні» форми, суть яких в аналізі різноманітних реальних проблемних ситуацій, напрацюванні успішних прийомів професійної діяльності (наприклад, тренінги), які надалі стають основою так званого «практичного інтелекту». Нове в тому, що невід'ємною частиною процесу отримання знань стає досвід їх застосування в реальній справі — дослідженні, проектуванні, виготовленні продукту.

Це обумовило значні зміни та суттєву модернізацію освітньої діяльності нашого університету, пов'язані з вирішенням нагальних питань якісної підготовки студентів, організації їх самостійної роботи в умовах інформаційно-освітнього середовища ХДУХТ.

Концепція побудови такого середовища базується на розробленій нами інноваційній моделі управління, яка орієнтується на стандарти якості освіти і вимоги Болонського процесу.

Сучасні педагогічні технології, засновані на застосуванні інструментів електронного навчання, виступаючи інноваційною компонентою, вимагають

адекватних змін і в організації освітнього процесу, і в управлінні університетом як соціально-економічною системою. У реальності ці процеси взаємозв'язані та взаємозалежні, і тому необхідно постійно враховувати наслідки трансформаційних процесів, що відбуваються в університетах в умовах інформаційного суспільства, оскільки невміння поєднувати технологічні інновації з методами управління веде до їх гальмування.

Перспективи української системи освіти безпосередньо залежать від широкомасштабного впровадження технологій електронного навчання, розробки та апробації нових методик організації освітнього процесу, сучасних методів ухвалення управлінських рішень, нових підходів до управління університетом. Застосування новітніх інформаційно-комунікаційних технологій як у навчальному процесі, так і в управлінні в цілому, необхідно розглядати, з одного боку, як основу системи управління університетом, а з іншого — як засіб створення найбільш адекватних умов для розвитку креативних здібностей студента, підвищення компетентності викладача, індивідуалізації процесу навчання, забезпечення якості навчального процесу, зокрема за рахунок впровадження персоніфікованого оновлювального електронного контенту і комунікативно-інтегрованої системи організації навчального процесу.

Розбудова ІОС як системи є безперервним процесом, важливим етапом якого є побудова підсистем організації навчального процесу та управління. Зокрема, комунікативно-інтегрована підсистема організації навчального процесу реалізує індивідуально-інтегровану модель навчання студентів. Вона дозволяє впровадити у практику управління навчальним процесом у нашому університеті. Це вимагає принципових змін в діяльності викладача і в цілому веде до зміни його ролі, а також гарантує доступність і комфортність навчання, даючи можливість повною мірою реалізувати принципи випереджаючого професійного навчання.

Такі підходи повною мірою відображають тенденції розвитку освіти в інформаційному просторі відповідно до принципів Болонського процесу і забезпечують високу якість послуги, що надається.

В університеті відбувається зміна змісту праці професорсько-викладацького персоналу. Важливо відзначити, що інформаційні технології істотно підсилюють роль і значення викладача-дослідника, головним професійним завданням якого є розвиток предметної сфери і постійна актуалізація навчальної дисципліни. Завдання сучасного викладача — дати настанову та визначити напрями самостійної діяльності студента, допомогти студентам зрозуміти, що вчитись — означає вчити себе, а вміння самостійно вчитись — це справжнє мистецтво та важлива характеристика розвиненої особистості. При цьому можна згадати відоме висловлювання Галілея з цього приводу: «Не можна примусити людину вчитися, можна тільки допомогти їй відкрити у собі здібності до навчання».

Викладач повинен вчити так, щоб навчити діяти, вміння добувати, переробляти та перетворювати інформацію у знання!

У сучасному суспільстві необхідною умовою успішного соціального і професійного функціонування спеціаліста є його професійна мобільність. Вона передбачає здібність і готовність особистості достатньо швидко і успішно оволодівати новими технологіями, здобувати знання, яких бракує, та вміння, які можуть забезпечити ефективність професійної діяльності.

Тобто одним із важливих завдань ВНЗ є випуск професійно мобільних компетентних кадрів. Разом з тим слід зазначити, що традиційна модель навчання у ВНЗ повною мірою не забезпечує виконання такого завдання. Важливим аспектом професійної мобільності фахівця ВНЗ є скорочення термінів адаптації молодих спеціалістів до виробничих потреб, що сприятиме закріпленню їх на виробництві, і, як наслідок, скороченню плинності кадрів.

Підприємці-роботодавці справедливо наголошують на тому, що теоретична і

практична підготовка фахівців ВНЗ лише частково відповідає сучасним вимогам. Разом з тим вони вкрай рідко беруть участь у фінансуванні навчання, організації практики та стажування студентів і аспірантів, вдосконаленні освітніх програм.

Забезпечити підготовку фахівців відповідно до вимог роботодавців можливо лише за умови гнучких освітніх технологій. Вони повинні передбачати також цільову підготовку за замовленням роботодавців, корпоративну підготовку з використанням філій кафедр на виробництві, спільні навчально-науково-виробничі лабораторії.

Вагато організацій не бажають або не вміють «працювати» з випускниками ВНЗ, надаючи перевагу спеціалістам, які вже мають досвід роботи. Звісно, що при працевлаштуванні молодого спеціаліста неминуче відбувається процес адаптації, і нерідко на успішність цього процесу впливає культура взаємодії між співробітниками. Допомогти молодому спеціалісту освоїтися в колективі і, насамперед, у професіональному плані, — завдання самого колективу. Тому

професійна адаптація — це взаємне пристосування працівника і організації, яке ґрунтується на поступовому входженні нового співробітника в нові для нього професійні, соціальні і організаційно-економічні умови праці.

Нові суспільні виклики модернізації характеризуються зростаючою складністю та динамізмом, призводять до блокування старих методів вирішення проблем вищої освіти та породжують необхідність вирішення нових завдань новими засобами. У зв'язку з цим, на наш погляд, на перший план виходить така компетенція, як креативність в трудовій діяльності.

Тобто тільки актуалізація творчого процесу протягом всього життя людини може призвести до формування креативної компетенції та її органічної трансформації в професійну діяльність, сприяючи зростанню цінності людського капіталу для розвитку організації і підвищення її рівня рентабельності. Саме креативність як професійна компетенція є ключовою в процесі формування сучасного іміджу університету та основною умовою його виживання й ефективного функціонування на ринку освітніх послуг.

Тенденции и особенности студенческих обменов. Проблемы адаптации украинских студентов в университетах Германии

Татьяна Ниндель,

Центр студенческих обменов в г. Магдебурге, Германия

Учеба за границей больше не является уделом избранных студентов в Украине. И, не отбирая важности вопросов финансирования, следует сказать, что это уже не является решающей

предпосылкой. Согласно данным сайта DW-WORLD.DE, 1,8 миллионов студентов по всему миру выбрали обучение за границей. Каждый десятый из них выбрал обучение в Германии. Будь-то языковые